

CO BŮH? ČLOVĚK?

Česká knižnice
klasická díla v textově spolehlivém vydání
www.kniznice.cz

Co Bůh? Člověk?
Kdokolivěk?
Co já? Co Ty,
Bože svatý?
Já hřích, pych,¹ lest,
Tys sláva, čest.
Já hnis, vřed, puch,
Tys čistý duch.

Tak jak mohu,
o mém Bohu
zpívám, vzdychám
i pospíchám,
k nohám padám,
chvály skládám
jak i první,
tak v poslední
okamžení.

Pater e Coelis DeVs, Misere nobis.²

Co jest Bůh? Duše odpočinutí.

Jaký boj, jaké hnutí
mně vstupují na myšlení?
Mám-li snad zahynouti?
Čiji mdlé mé přirození.³

---

¹ pýcha ² Otče, z nebes Bože, smiluj se nad námi (chronogram: 1658) ³ cítím,
že moje vrozená podstata je slabá

Což to? Věc velmi rychlá,
aneb jest-li nějaké zdání?
Rostou mně jakás křídla,
strojí se všechno k litání. 5

Zdá mi se, že k vysoku
již se nad planěty beru,
odtud jen na poskoku¹
z země se k nebi poberu.²
Náký mě oheň živí,
kostí vnitřnosti protírá,
oheň div, než bez dříví,
i tělo, i duši sžírá. 10 15

Tak-liž mne obnovuješ,
srdce mé, mozek, mé žíly,
Bože, si zhotovuješ?³
Oheň ten mě mdlí i sílí. 20
Z světa, z toho oudolí,
k sobě mne, můj Bože, voláš,
kde všechno stůně, bolí,
když tak v vnitřnostech plápoláš.

Nemeškej, neprodlívej,
srdce mé již jest hotové.
Nejsem zpozdlý,⁴ línej —
srdce rychlé, srdce nové.
Znám Tvůj hlas, jenž mě volá,
a z volání se raduji,
láskou srdce plápolá —
s Tebou se smluvit zpečuji.⁵ 25 30

---

¹ hbitě ² odeberu ³ chystáš si ⁴ lajdák ⁵ vzpírám

Tvůj blesk, Tvá všemohoucnost,
moc, síla, trůn nad nebesy,
35 světlo, záře, velebnost
mě velmi straší a děsí,
a samého mě mrzí
má mrzkost, hrůza, ohavnost —
duše skropená slzy,¹
40 tělo má svou zlost, ničemnost.

Promluvím, an² jsem popel,
k Tobě, Bohu nejvyššímu,
hnis, bláto, země trupl.³
Což řekneš mně, nejnižšímu?
45 Co jsem já? Co, Bože, Ty,
bych⁴ se před Tebou ohrozil⁵ —
Tys Bůh velký, Bůh svatý —
s Tebou rozmlouval, Tě prosil?

Co jsem já, abych užil
50 užíváním mého Boha?⁶
Já jsem, abych se ssoužil,
jednom⁷ neřest, bída mnohá.
Já jsem prach, truple hlíny —
ten rod můj, to pokolení,
55 odtud prvorozený,
odtud jsme lidé smrtedlní.

Smím-li já, z hlíny hrstka,
jednom před Tebou písknouti,⁸
prášek neb prášku částka,
60 nětco se snad podřeknouti?⁹

---

¹ slzami ² i když ³ hrouda ⁴ abych ⁵ osmělil ⁶ Co jsem já, abych měl užitek
z uvažování o mém Bohu? ⁷ jenom ⁸ ceknout ⁹ mylně vyřknout

Ach, Bože můj, co jsi Ty?
Co jsem já? Malý červíček.
Kyž jsem hlasem chvály Tvý!
Jsem, pravím, špatný¹ človíček.

Já jsem dejm, vítr, pára, 65
z semena spolu² smíšený,
krátký den a dnův čára,³
zrozen jsem z života⁴ ženy.
Tys propast, z nižto všeho
všech všudy věcí zrození, 70
rod⁵ jednoho každého,
život první i poslední.

Já jsem pařez, mech shnilý,
všecken tvrdý a zdubělý,
z hlíny ruce slepily
mě Tvé, tupý, neumělý. 75
Tys pevnost hlubokosti,
podpora jsi země svatá,
duch světa od věčnosti,
všech všudy věcí podstata. 80

Kapka rosy tekoucí,
krůpěje ranní, jedinka,
prázdný ořech padoucí,⁶
pomíjející bublinka.
Tys pak slunce bez rána,⁷ 85
mou nádobu naplňuješ,
jenž tebou bývá plná,
s ní se sám obveseluješ.

---

¹ nicotný ² dohromady ze semene (muže a předchozích pomíjivých věcí) ³ kouzlo, pomíjivost ⁴ břicha ⁵ narození ⁶ pomíjivý ⁷ trvale svítící (bez východu i západu)

Já jsem vejražek pletli,¹
90 z šťavy květ jsem mladý polní,
můj život velmi rychlý,
k hrobu mně brzy zazvoní.
Ty pak kuješ kamínek²
z hnisu, z rosy a z krůpěje,
95 duši drahý prstýnek,
můj se rod odtud sem leje.³

Já popel, prach a bláto,
trupl země⁴ a hnůj shnilý,
Ty sem přidáváš zlato,
100 činiš můj nástroj spanilý,⁵
Co jsi, ó Bože svatý?
Coť mám před tebou říknouti?
Tvou jsem, ach, láskou jatý!
Smím-li jen k Tobě vzdechnouti?

105 Já jsem bída neřestí,⁶
chudoba, samé žebrání,
Tys poklad, pouhé štěstí,
všeho dobrého oplejvání,
Tys původ všeho dobrého,
110 Tys poklad velmi podivný,
já kořen všeho zlého,
mrzký, nestálý, pochybný.

Co teď, co budoucího,
Ty jsi všeho povědomý.

115 Já jsem srdce tupýho,
sám svého nepovědomý.

---

¹ zrnko mědi na zrudněné hornině ² taveninu olova a drahých kovů ³ slévá (metalurgicky) ⁴ hrouda hlíny ⁵ zušlechťuješ mé vybavení ⁶ trápení

Tys smysl, rada všeho,
neomylná prozřetedlnost,¹
já pak pychu² zlostného
všecka všudy ošemetnost.³

120

Tys propasti dno, svršek,⁴
já nejmenší krupějička,
Ty jsi slunce okršlek,⁵
já jeho malá jiskřička.
Ty jsi květu samý květ,
já jsem jen pejří⁶ polední,
rosys rosa, novýs svět,
já pak bublínka večerní.

125

Já mlha, mráz, kruh ledu,
Tys radosti neskončenost,
náchylný k bídám, k pádu,
Tys pak pevná trvánlivost.
Já jsem kroužek bolesti,
Ty jsi stalostalá pevnost,
já jsem kolo žalosti,
Ty jsi neskončená radost.

130

135

Já kvílení, bubláni,
Tys zpěv, zvuk, pěkné varhany,
toužení,⁷ naříkání,
proníkáš na všecky strany.
Tys světlem, já temnosti,⁸
já bláto, a Tys čistota,
Tys milost,⁹ já tesknosti,¹⁰
Tys bezpečnost, a já psota.¹¹

140

---

¹ důmyslnost, prozíravost ² pýchy ³ lest, podvod ⁴ vrchol ⁵ sluneční sféra
(tj. nejjasnější oběžnice v geocentrickém modelu vesmíru) ⁶ chmýří ⁷ sténání
⁸ temností ⁹ láska ¹⁰ teskností ¹¹ nouze, nejistota

145 Ty jsi sladkost, a já jed,
Tys lahodný, já kyselý,
já žluč, hořkost, a Tys med,
já smutný, a Tys veselý,
já nemoc, Tys zhojení,
150 já zimnice, Tys uzdravení,
já hřích, Tys odpuštění,
já nepravost,¹ Tys spasení.

Já škaredý, Tys pěkný,
já zlost, a Tys oslavení,
155 já mrzký, Tys počestný,
já putka,² Tys zvítězení,
já bitva, Tys můj věnec,³
já práce, Tys má odplata,
Tys potejkání konec,
160 Tys odplata drahá zlata.

Tys perla, kment,⁴ hedvábí,
Tys Božská hrozná Velebnost,
ta k sobě všecko vábí,
neobsáhlost,⁵ neskončenost.
165 Já pak jáma, sklep. Co jsem?
Jsem potvora nepravosti.⁶
Já kazichléb⁷ jen. Co jsem?
Hra všelijaké marnosti.

Já nad peří létavé
170 i nad vítr jsem marnější,
nad ty prášky⁸ mihavé,
i nad prach jsem vrtkavější.

---

¹ hřích ² šarvátka ³ odměna vítězi ⁴ jemná lněná tkanina ⁵ neomezenost
⁶ zlá příšera ⁷ budižkničemu ⁸ prachová zrnka

Já jsem nadutá pěna,
v štěstí jsem nejvyskočnější,¹
potom když je proměna,
v neštěstí nejzlobivější. 175

Já nad oteklé vředy
i nad hnůj² jsem ohavnější:
všecken zapuchlý, bledý,
nad jed i mor ohyzdnější. 180
Já jsem samý pouhý vřed,
umrlčina zprachnivělá,
puch, hnůj, hnis, jizlivý jed
pro svrab oplzlého³ těla.

Já jsem hříchův kaliště,⁴
sama a pouhá shnilota,
červ, pouhé smradlaviště,
neřest, nouze, bída, psota. 185

Mě rak⁵ ohyzdný szírá,
já jsem jednom⁶ nakažení,
v němž se hnis a hnůj sbírá,
smrti jisté předzvězení.⁷ 190

Já jsem zakrytou skrejši
hadův, jenž se ve mně plazí,
já, v němž jako v peleši
rádi zlí duchové vezí. 195
Já jsem pekla pochodně,
věčně vždy hořící svíce,
neskončeného ohně
pokrm, potrava a píce. 200

---

¹ neopovázlivější ² hnilobu ³ nečistého ⁴ kaluž, hnojná jáma ⁵ rakovina ⁶ jen
⁷ předzvěst

Já semotám¹ motání
jako vichr se točící,
pracné pavoukův tkání,
tělo se rozpouštějící.

205 Já mám se klást na máry,
živ jsem s neveselou duši,
pára, blesk i požáry,
opustí i tovaryši.²

Já vání a mráz ranní,
210 jenž se hned sluncem rozpálí,
já jsem červův snídání,
v rubáš mne brzy obalí.

Já jsem sám červ ničemný,³
co zem přec⁴ někam odloží,
215 bez zbraně, nah, mizerný,
já jsem jen smrti podnoží.⁵

Já jsem přivřená v těle
mrzkost se vši ohyznosti,
mé tělo bude vcele⁶
220 zeměplazům⁷ za dědictví.
Já jsem velmi laciný,
nedali by za mě halce,⁸
poněvadž jsem vzat z hlíny,
nedali by ani malce.⁹

225 Já nad slámu, květ, seno
jako pléva jsem laciný,
i nad žabí plemeno
špatnější, i nad luštiny.¹⁰

---

¹ sem tam ² přátelé, spojenci ³ nicotný ⁴ pryč ⁵ stolička pod nohy ⁶ zcela
⁷ nečistým zvířatům (plazům, hmyzu, obojživelníkům) ⁸ halíř ⁹ cokoli malého,
zde nicotný peníz ¹⁰ slupky od hrachu

Já pravdy stín zatmělý,
nejsem nětco než nijakost, 230
já jsem šat, střep¹ zetlelý,
mrcha, mrva, kůže a kost.

Moucha, červ, slabý proutek,
aneb co je lehčejšího, 235
chlup nebo vlny chloupek,
neb co můž být špatnějšího.²
Slovem nic jsem, i míně,³
neb⁴ poněvadž Bůh jest všecko,
já jsem jalové⁵ símě,
tráva, larva, sen a seno. 240

Ó Bože můj, ach, co jsem?
Zdali se mně jen nětco zdá?
Že jsem, jsem-li? Neb co jsem?
Nevím, jsem-li, čili se zdá?
Jsem, jsem, než od samého 245
jsem, Bože, jsem než od Tebe,
ne od sebe samého,
od Tebe, jenžs stvořil nebe.

Nic nejsem, ani stínu
stín, ani nějaká barva, 250
nic nejsem pro mou vinu,
ňáké zdání, ňáká larva.⁶
Neb jestli mě tvářnosti⁷
zbaví Bůh, tehdy znamená
ani stínu jakosti,⁸ 255
ani nebude myšlení.

---

¹ skořápka ² nicotnějšího ³ méně ⁴ neboť ⁵ neplodné ⁶ přetvářka ⁷ fyzické podoby, formy (filozoficky) ⁸ vlastnosti, případku (filozoficky)

Jako bych nikdy nebyl,
všecko se o mně zavrhne,¹
na světě ničimž nebyl,
260 jako voda se zalehne.²
Zdání budou než prázdná,
všecko umlkne, zaletí,³
zmínka nebude žádná,
nebude ani paměti.

265 Kyž můj zrak můž viděti,
jak jest Bůh velký velice!
Kyž mohu pověděti,
co jest to svatá Trojice!
Jak plodná Boží bytnost,⁴
270 jaká moc Božského ohně,
jaká otcovská plodnost,
jak Slovo plodí podivně!

Proto žádám, co jsi Ty?
Ach, kdo tebe mi ukáže?
275 „Ach, Bože můj, co jsi Ty?“
z lásky se má duše táže.
Cos ty, Bože nad bohy,
jak budu s Tebou mluvití?
Důvod⁵ i původ⁶ mnohý,
280 všeckens z krásky, všecken z kvítí.

Slovo plodí ústa tvá,
jedno — sic⁷ Otec s svým Plodem —
není dvoje, než jsou dva⁸
jakýms podivným způsobem.

---

¹ zakryje, zatají ² uzavře (nad ním) ³ uletí ⁴ podstata ⁵ důkaz, argument ⁶ příčina
⁷ totiž ⁸ jednota [...] není dvojitá, nýbrž jsou [to] dva [jednotlivci]

Když se spolu líbají, 285
oba květ lásky vzdychají,¹
zas když se objímají,
srdýčko lásky vzdávají.²

Věčné tu potejkání
mezi Božským, vzdychání, 290
to lásky milování
věčně trvá bez ustání.³

Ta jest Božská mrakota,⁴
to ta Otcová plodnost, 295
ta pramen, ta jistota,
ta Ducha svatého rovnost.

Což tehdy Ty, co jsi Ty?
V té nepřístupné mrakotě 300
sám Ty sobě, co jsi Ty,
vykládáš světle v čistotě.⁵
Tys slunce od samého
sebe, dále nemůžeme,
Tě, Boha velikého,
raděj prosme, chvalme, ctěme.

Troj jsi anebo trojí 305
aneb tři jste v jednom božství,
Tebe se všechno bojí,
Tys horkost, světlost v světlosti.
Tříkráts velká hlubina,
která není bez plnosti,
nejsi bez tvého Syna,
ani nejsi v samotnosti. 310

---

¹ zhluboka vydechují ² odevzdávají ³ bez únavy ⁴ mračno, temnota ⁵ jasně
v neporušenosti

S Otcem Syn také plodný,
plodnost jeho též v jistotě,
315 slunce jste jakés trojný,
než v jediné té mrakotě.
Co jsi dále, ach, co jsi?
Kde bydlíš a co působíš?
Ach medle,¹ prosím, kdo jsi?
320 Co nastane, co hotovíš??

Činíš bez zaměstknání,³
v práci bez zanepráždnění,⁴
starost⁵ v odpočívání,
neoddycháš v uprázdnění.⁶
325 Vše vážíš, nic netížíš,
co činíš, to uvažuješ,
když váží, se nenížíš,
vážen všecko převažuješ.

Všem svítíš, nejša vidán,
330 v mrakotě jsi znamenitý,⁷
když hejbáš, nejši hejbán,
hneš světem nemohovitý.⁸
Oděv tvůj nemá šaty,
živ jsi, než bez vyživení,
335 bez ouroku bohatý,
cítíš, než ne bez cítění.⁹

Za prvního Tě máme,
od tebe co od počátku,
co vidíme, co známe,
340 Ty nepočítáš začátku.

---

¹ tedy ² připravuješ ³ nesnáží ⁴ námahy ⁵ péče ⁶ ve volném čase, tj. neustále konáš
⁷ patrný ⁸ nehybný ⁹ ale zcela bez doteku

Cestas, než ne na poli,
stezník¹ bez šlapějí sice,²
hora, než bez oudolí,
věž bez špice, makovice.

Ty jsi koule tříhranná 345
a beze dna okrouhlosti,³

Ty jsi okrouhlost trojná,
Tys beze dna hlubokosti.
Spravedliv bez pravidla,
přímý bez šňůry, námětky,⁴ 350
sličný, než bez lícidla,
věčný přese všecky věky.

Krásnýs, ale bez vrásky,
Tys nad radost veselejší,
všecky přemáháš lásky, 355
nad čistotu jsi čistější.

Živ jsa, starým nebýváš,
časové nezalítají,⁵
žádné měny⁶ nemíváš,
léta ti nezapadají.⁷ 360

Z tebe jde všecka pravda,
není tu nedokonalost,
s tebou vše býti žádá,
nebs všech věcí dokonalost.

Zem jsi, než tě nevoří,⁸ 365
jsi voda, a nejsi vlhký,
mořes, v němž se nebouří,
ty jsi Bůh bez míry velký.

---

¹ stezka ² avšak ³ neomezené kulatosti ⁴ bez olovnice a vodováhy ⁵ čas neplyne

⁶ změny ⁷ nezestárneš ⁸ neorají

Plamen jsi, než bez dejmu,
370 povětríš,¹ než se neklátíš,²
moři jsi velikému
bez břehu roveň, vše trátíš.³
Oudolé jsi bez hory,
slunce jsi, než bez východu,
375 potok, než nejdeš z hory,
světlo jsi, než bez západu.

Růže jsi, než bez trní,
studně, nemaje začátku,
konec poslední, první,
380 jakož bylo od počátku.
Láska bez pečování,
víno čistotné bez kvasu,
pres⁴ jsi bez presování,
kniha, než bez slov, bez hlasu.

Háj jsi bez zastínění,
zlato ryzí bez ouhony,
krása jsi bez líčení,
trůn slavný, než bez zápony.⁵
Nebe jsi, než bez noci,
390 moře jsi bez vlnobití,
zdraví jsi bez nemoci,
smích jsi, nemůžeš kvíliti.

Zahrada jsi bez křoví,
ovotce⁶ jsi bez luštiny,⁷
395 sklad,⁸ než kdo o něm ví?
Propasts veliké hlubiny.

---

¹ vzduch jsi ² nezmitáš ³ pohlcuješ ⁴ lis (vinařský i tiskařský) ⁵ bez baldachýnu
⁶ plod ⁷ slupky ⁸ úmysl, záměr

V té se topím propasti,
v tomto se světle zatmívám,
v té mé roznílé vlasti¹
všecken pohřížený bývám.

400

„Co jest Bůh můj?“ se táži.
Všecko se zde mate, plete,
kolem se tu obcházi,
brzy se rozúm zaplete.
Vždy² žádám, ale nikdy
nemohu Boha smyslití,³
co⁴ přidávám, než nikdy
nemohu při něm skončiti.

405

Jakás mně přichází noc,
když sobě to tak zpytuji.
Jak jest velká Boží moc?
Rozumem nevystačuji.
Chřadnu, když tak oplývám,⁵
vždy⁶ chci dále pochopiti,
rád jsem, když se tak smejuvám,
v božství chci se potopiti.

410

415

Bože, co na ulici
vně hledám, co jsi, zpytuji?
V tobě a v tvé pravici
všecko dobré obsahuji.⁷
Proč si hledám líbosti
světa ve vsí okrouhlosti?⁸
Proč si hledám sladkosti
v samé a pouhé hořkosti?

420

---

¹ rodném kraji ² stále ³ obsáhnout myslí ⁴ ať cokoli ⁵ plynu pryč ⁶ přesto ⁷ mám
v dosahu ⁸ prostornosti

425 Tys medovitá dílně,¹
sladkosti ten nejlepší stred,²
jež včela dělá pilně,
nejvýbornější plasti med.
Tys zahrad kratochvíle,³
430 útěcha, květ, ráj, zelenost,
místo přeroztomilé,
rozkoš, chládek a veselost.

Proč hledám jasnost, světlost
z slunce anebo z měsíce?

435 Proč hledám líbost, milost
v žluči,⁴ v pelýnku⁵ na louce,
víno a jiné košty,⁶
jídla, pokrmy, nástroje,⁷
proč jiné marné trošty,⁸
440 přespolní, cizí nápoje?

Chci-li mléko, smetanu
neb kruhy cukrkandrové,⁹
u Tebe vše dostanu,
cukrové, koriandrové.

445 Nač balšám, nač z ryb barva¹⁰
nebo roucho šarlatové,¹¹
nač kment,¹² předito z červa,¹³
roucho tkané i kmentové?¹⁴

Láska má nové šaty,
450 jest to nejlepší odění,
oděv lásky bohatý,
nepotřeba jiné jmění.

---

¹ dílo (včelařský termín pro plástve) ² med ³ zábava ⁴ zeměžluči ⁵ pelyňku

⁶ pochoutky ⁷ servírované pokrmy ⁸ útěchy ⁹ z krystalizovaného třtinového cukru

¹⁰ purpur ¹¹ jasně červená ¹² jemné plátno ¹³ hedvábí ¹⁴ složitější i jednodušší tkané

Láska nejlepší barvy,
nejvonnější libá vůně,
netřeba jiné larvy,¹ 455
po ní nižádný nestůně.

Láska Boží nejkrasší,
láska Boží nejsličnější,
láska Boží nejdražší,
láska nejušlechtlejší. 460
Prěč láska nezřizená,
prěč láska toho slepého,²
nestydatá, zmařená,
jiného já mám milého.

Chci-li míti líbání, 465
Bůh jest nejlepší líbání,
chci-li mít objímání,
v Bohu bývá bez stejskání.
Ty mne, ó Bože, sýtíš 470
nejčistějším milováním,
mé srdce sám nasýtíš
libým Tvých úst obcováním.

Ty nebeskou sladkostí
sýtíš, ale bez sytosti —
kdo tě zná, nemá dosti,
lační vždy víc bez tesknosti. 475
Hledám-li čest, ouřady,
milosti, mnohé nadání³
i jiné k těm důklady,⁴
rozkoše neb hodování — 480

---

¹ škrabošky, masky ² Amora ³ věnované jmění ⁴ přídavky

kde se můj Bůh nachází,
tam jest ten nejlepší statek,¹
kdo až k Bohu přichází,
tam nebude nedostatek.

485 Radosti stanoviště,²
slávy jsi největší palác,
zboží³ mé, outočiště,
svobody ten nejširší plac.

Proč hledám naušnice,
490 proč perly, drahé zápony,⁴
proč krajky, drahé špice?⁵
Nejsou, nejsou bez ouhony.
Proč aby se vše lesklo
drahým na hlavě kamením,
495 čelo bylo jako sklo
tim libezným omámením?

Perly, drahé kamení,
jenž se stkvějí svou sličností,⁶
i jiná všecka jmění
500 nic nejsou k Boží milosti.
Bůh — perla, drahý kámen,
průběž,⁷ erb diamantový,
lásky hořící plamen
vše přemáhá rudy, kovy.

505 Tou se perlou pečeti,
láska se tím tiskne, kuje,
Božskou divnou pečeti,
všeckno dobré obsahuje.

---

¹ majetek ² sídlo ³ majetek ⁴ spony ⁵ ozdobné jehlice ⁶ sličností ⁷ zkoušeč
drahých kovů

V té, Bože, trojjednomu
jest bytnosti oučastenství,¹ 510
třem sláva, čest jednomu,
v třech se jen jedno božství stkví.

Věno téhož spojení
jest jednota než v trojnosti,
než třech jedno spolčení 515
jest spojení než v bytnosti.²
Nejvíce sobě váží
v jednotě spolčení svazku,
tam se spojením váží
skrz věčnou nestíhlou³ lásku. 520

To já tak myslím sice
jako červíček nejmenší,
ach, cos, svatá Trojice?
Ty máš vědomost nejlepší. 525
V tomto když sjednocení
trojí rozjímám Osobu,
mně bývá rozloučení
těla s duší — jdu do hrobu.

Když si myslím o Bohu,
všecken se mi rozum tratí — 530
ach, dále víc nemohu,
všecko se mihá a krátí —
o tom nestíhlém moři.
Ó ty bezedná propasti!
Před nimž se všecko koří, 535
nemůžem nijakž obstáti.

---

¹ podíl na bytí ² v bytí ³ nepochopitelnou

Aristoteles stoku¹
 nemohše v moři sezhati,
 což já o tom potoku²
 540 mohu v Bohu vyzkoumati?
 Nelze-li pochopiti
 tu mořskou sem tam zátoku,³
 musí mne pochopiti⁴
 sama — bude na poskoku.⁵

545 Když si myslím o Bohu,
 což mám dělati, musím díti:
 Ach, Bože, víc nemohu,
 rač mě v sobě potopiti!
 Čím dál o něm rozjímám,
 550 všecken se zouplna točím.
 Kam půjdu, Bože, jinám?
 Do Tvé Velebnosti vskočím.

Tak, tak jak nejvíc mohu,
 červíček na zemi, vzdychám
 555 o všekomocném Bohu,
 k němužto rychle pospíchám.
 Já, ten nejmenší cvrček,
 k nohám trůnu jeho padám,
 zeměplazí červíček,
 560 cosi v temnostech předkládám!⁶

---

¹ říční proud ² toku ³ příliv ⁴ pohliti ⁵ bude pohotová ⁶ toto ve své nicotnosti zveřejňuji

EDIČNÍ POZNÁMKA

Díla Fridricha Bridelia byla pro tento výbor seřazena podle pravděpodobné chronologie jejich vzniku. Snaha o pečlivé předání co nejméně ortografických a typografických prostředků dnešnímu čtenáři vedla k revizi některých dosud platných tezí o souvislosti a vnitřním uspořádání zde vydávaných děl. Proto nejprve uvádíme stručné knihovědné informace o vydávaných tiscích, jejichž digitalizáty jsou všem zájemcům dostupné přes webové portály knihopis.cz (knihopisná čísla uvádíme dále zvlášť ke každému vydávanému titulu) nebo manuscriptorium.cz.

Jediný v tuto chvíli veřejně přístupný a kompletní exemplář tisku *Života svatého Ivana* (Knihopis 1347) se nachází ve Vědecké knihovně Olomouc pod sign. 33.115 (digitalizát je prezentován také na webových stránkách knihovny). Knížka je rozšířeným druhým vydáním díla, kterému předcházelo nedochované první vydání z roku 1656, jehož pravděpodobný opis (či snad autorský rukopis) se nachází v Knihovně Národního muzea (sign. IV G 20). Popis rukopisu a srovnání s tiskem podal Antonín Škarka.¹ Škarka identifikuje místa, kde byl tisk pro druhé vydání rozšířen, odhaluje většinu Brideliových pramenů, srovnává pretexty s Brideliovým textem a při této příležitosti navrhuje některé emendace (zejména se to týká rýmované prózy „rozjímání o marnosti světa“). V našem vydání však vycházíme z pojetí vydávaného textu jako autonomní

---

1 Antonín Škarka: *Fridrich Bridel nový a neznámý*, Praha, Univerzita Karlova 1969, s. 49–53, 66–69.

knihy, a přestože Bridelius zdánlivě či skutečně komolí originál, nově utvořený text dává podle našeho mínění smysl, a proto ho vzhledem k pretextu neopravujeme. Do uspořádání textu nezasahujeme.²

Tisk *Hodinky o svatém arciocti Ignaciovi* [...] a *Hodinky o svatém otci Františku Xaveriovi* vnímali bibliografové Knihopisu původně jako jednu samostatnou položku (Knihopis 3073), pod vlivem argumentů Antonína Škarky jej však zařadili k meditačnímu hymnu *Co Bůh? Člověk?* (Knihopis 1338).³ Obě díla mají chronogram s vročením 1658, podle vyznění poslední modlitby na samém konci *Hodinek o svatém arciocti Ignaciovi* by měly být užity 1. 1. na hlavní svátek Tovaryšstva Ježíšova, jímž byl tehdy svátek Nejsvětějšího jména Ježíš (pro celou církev ustanoven až r. 1721, po II. vatikánském koncilu přesunutý na druhou neděli po Narození Páně). Znamenalo by to, že podobně jako *Jesličky* byla kniha určena „za dar nového léta“ a patrně rozdávána prvního dne roku 1658, ale tištěna roku předcházejícího. Podle Škarky, který vycházel z archových signatur exempláře konvolutu bridelian dochovaného ve Vědecké knihovně Olomouc pod sign. 32.266 (jediný dochovaný exemplář *hodinek*), patří oboje *hodinky* jako přídavek k meditačnímu hymnu *Co Bůh? Člověk?*. Škarka správně řadí *Rozjímání svatého Ignacia* (archová signatura B) až na konec *Hodinek o svatém arciocti Ignaciovi* před *Hodinky o svatém otci Františku Xaveriovi* (archová signatura C), nevysvětluje však, proč by měla mít díla *Co Bůh? Člověk?* i první jmenované *hodinky* stejnou archovou signaturu (A) ani proč se liší sazba hymnu od sazby *hodinek*. V našem vydání zmíněná díla vnímáme ve shodě s původní koncepcí Knihopisu jako samostatné tisky a takto je i vydáváme.⁴ Navíc evidujeme textovou návaznost mezi *Rozjímáním svatého Ignacia* a *Rozjímáním o nebi v noci na jitrní Božího narození z Jesliček*, proto také *Jesličky* v přítomné edici otiskujeme hned po *hodinkách*. Jde tedy vlastně o jubilejní sbírku autorských děl, která je provedena nejednotnou sazbou, ale spojená souvislou řadou archových signatur.

Jesličky, staré, nové písničky vnově narozenému Králi Kristu Ježíši betlemskému za dar nového léta připsané (Knihopis 1340) byly tištěny nejspíš roku

---

2 Odlišně viz Fridrich Bridel: *Básnické dílo*, ed. Milan Kopecký, Praha, Torst 1994, s. 28–68, 414–415.

3 Antonín Škarka: *Fridrich Bridel nový a neznámý*, Praha, Univerzita Karlova 1969, s. 53–55.

4 Viz též Fridrich Bridel: *Básnické dílo*, ed. Milan Kopecký, Praha, Torst 1994, s. 179–204, 420.

1657 a distribuovány 1. 1. 1658. Dva ze tří zachovaných exemplářů (Knihovna Národního muzea, sign. 27 D 5 a Vědecká knihovna Olomouc, sign. 32.637) zachovávají uspořádání, jež zde napodobujeme, pouze exemplář uchovávaný v Národní knihovně (sign. 54 F 113), z něhož primárně vychází edice Marie Škarpové, Pavla Koska a Tomáše Skalického,⁵ má dedikaci, která je v prvních dvou uvedených exemplářích postponována za adventní písně, vevázanu (nejspíš při osvěcenské či prvorepublikové rekatalogizaci, či spíš demontáží, klementinských sbírek) na sám počátek tisku. Tuto převazbu považujeme za pozdější a držíme se z dnešního (a osvěcenského) hlediska atypického řešení postponované předmluvy, které považujeme za původní.

V tisku *Jesliček* se objevuje řada problémů s paginací i archovými signaturami. Podrobněji popsalí difference mezi jednotlivými exempláři editoři výše zmíněného vydání.⁶ Cento stylizované jako dopis *Králi jeruzalémskému* je v originále tištěno dosti nejednotně, co se poznámkového aparátu týče; odkazy jsou jednak umístěny s patřičným indexem dole na stránce, jednak v textu. Text je otištěn na dvou stránkách, přičemž na každé je index složen z kompletní latinské abecedy, jen poslední odkaz z trojnásobného *aaa*, což naznačuje, že původní rukopis, který byl předlohou sazby, mohl indexovou abecední řadu po vyčerpání první sady zdvojit (nejprve řada *a-z*, poté *aa-zz*), jak bylo dobovým zvykem. Této interpretaci přizpůsobujeme odkazování, které zpřehledňujeme jednotnou řadou indexů téže formy.

Z typografického hlediska je zajímavé, že tři písně, které tvoří slavičkovský cyklus (*Zavítej k nám, Dítě milé; Slaviček vánoční; Druhý Slaviček*) jsou na rozdíl od zbytku sazby vysázeny chlebovou frakturou s užitím švabachu jako vyznačovacího písma, zatímco většina knihy je tištěna švabachem s vyznačovací frakturou. Cyklus má navíc vlastní živé záhlaví („Slaviček“). Text pod notací těchto tří písní se znovu opakuje v sazbě textu písně (modernější dobový přístup), zatímco v ostatních písních se text neopakuje a další sloky na notované průběžně navazují (obvyklý přístup renesančních hudebních tisků). Tento cyklus je dále zakončen dřevorezem z první poloviny 16. století s tematikou útěku svaté Rodiny do Egypta na s. 95 (recte 96) a na s. 84 (recte 85) nacházíme místo archové signatury G3 signaturu †3, přičemž archová signatura †2 byla v tisku užita u výše zmíněné dedikace *Králi jeruzalémskému*.

---

5 Fridrich Bridelius: *Jesličky. Staré nové písničky*, eds. Marie Škarpová, Tomáš Slavický, Pavel Kosek, Brno, Host 2012.

6 Tamtéž, s. 121-124, 130-135.

Protože slavičkovské písně jsou textově provázány, nelze vyloučit, že se jednalo o snahu naznačit čtenáři užší propojení těchto písní. Písně *Slaviček vánoční* a *Druhý Slaviček* se přesně vešly na arch G. Nabízí se proto možné vysvětlení, že tyto dvě písně měl Bridelius připraveny pro jinou, příležitostnou edici (zůstává otázkou, zda novoroční, když tematika těchto písní je s Vánoci spojena pouze přidaným titulem „vánoční“), možná k němu zamýšlel přidat i onu netypickou dedikaci (viz podobnost nejspíš omylem zanechaných archových signatur †2 a †3), celek však při pořádání sbírky rozšířil o adventní a vánoční písně, přičemž provázanosti slavičkovského celku dosáhl zvláštní úpravou druhé půle písně *Zavítej k nám, Dítě milé*. Zbytek (na archu H) doplnil adaptací Zachariášova kantika a katechetickými písněmi, čímž obsah knihy dosáhl symbolického počtu 49 (7 × 7) písní.

Množství možných interpretací geneze této jubilejní sbírky rozhojňuje skutečnost, že na zmíněném archu H na konci tisku výrazně klesá užití ná-slovného *j-* v pozitivních přezentních tvarech slovesa *být* (zejména v 1. os. sg. a 3. os. pl.), a to v ostrém kontrastu se zbytkem tisku, kde jotované tvary drtivě převažují. Není vyloučeno, že tuto část tisku, která např. absentuje v olomouckém exempláři, z něhož vycházíme v naší edici, připravoval jiný sazeč, případně jiný editor či jiný autor (kolektivní autorství není v českém jezuitském prostředí první poloviny 17. století neobvyklé). Vysvětlením by ovšem mohl být rovněž jiný potenciální příjemce tzv. nižšího stylu (viz níže a v komentáři), neboť katechetické písně prokazatelně Brideliova autorství (*Křesťanské učení veršemi vyložené*) preferují podobné nejotované tvary.

I když jde o detaily, zachované exempláře *Jesliček* jsou bibliograficky to-tožné, olomoucký se nám však z textových důvodů jeví jako nejvěrohodnější (náležité slovo *jaro* je v ostatních exemplářích korigováno slovem *jako* [v. 283 písně *Bohu všemohoucímu*]), proto se stal východiskem naší edice. Olomoucký exemplář se však nedochoval v úplnosti (končí slavičkovským cyklem), a tak nám byl pro další písně z archu H vzorem exemplář Národní knihovny.

Meditační hymnus *Co Bůh? Člověk?* (Knihopis 1338) vyšel nejspíš obdobně jako předchozí zmíněné tisky v podobě novoročního daru, jen podle Škarky na přelomu let 1658/1659. Jediné v tuto chvíli známé exempláře tisku se nacházejí ve Vědecké knihovně Olomouc pod sign. 32.266 (spolu s dalšími brideliany), sign. 32.265 (digitalizáty jsou přístupné na webových stránkách Vědecké knihovny Olomouc) a v pražské Národní knihovně pod sign. 54 G 278 (digitalizát je přístupný pod Knihopisem). Pouze pražský exemplář má jako frontispis přivázanu nepříliš kvalitní mědirytinu s vročením 1659,

i když sám tisk obsahuje chronogram datovaný 1658. Zůstává otázkou, nakolik je zachovaná mědirytina skutečně součástí původního autorského záměru, mohla totiž být připravena do zásoby (tzv. do foroty). Exempláře jsou textově totožné, při přípravě edice jsme text konfrontovali s většinou dosavadních vydání.⁷

Pouze v případě poslední části našeho výboru není východiskem edice úplný tisk. *Křesťanské učení veršemi vyložené* tvoří druhou část Brideliovy adaptace katechismu Petra Canisia nazvaného *Catechismus s novými obrazy vnově na světlo vydaný, který na místě daru nového léta 1684. pro slávy Boží zveřejnění [...] obětovala [...] kolej Societ. Jesu kutnohorská [...]* (Knihopis 1429; Národní knihovna, sign. 54 G 16). Složitou genezi tisku, u něhož zatím není knihovnědci určeno, z které pochází tiskárny, a jenž byl tištěn nejspíš postupně mezi lety 1680–1683, tedy po Brideliově smrti, opět rekonstruoval Antonín Škarka.⁸ Podle něj je vydání datované do roku 1684 pouze tzv. obálkové, tj. k již dříve vytištěným a nerozprodaným exemplářům knih (1681) byly později vyryty a přivázány mědirytiny a dodatečně vyroben a přilepen byl i dedikační titulní list. Dnešnímu čtenáři naprosto cizí obsah úvodního katechismu záměrně vynecháváme a jeho veršovanou podobu otiskujeme pouze z důvodu demonstrace slohových postupů „vysokého“ a „nízkého“ stylu, jejichž diferencí zde můžeme účelně a didakticky srovnat.

Právě z důvodu programového nedodržení původní koncepce Brideliova katechismu vydáváme tisky bez obrazových příloh, neboť tento katechismus by jimi musel být výrazně proložen, u hymnu *Co Bůh? Člověk?* zase není zřejmé, zda mědirytina dochovaná pouze v jednom ze tří exemplářů byla součástí díla. V soudobé ediční praxi totiž bylo běžné, že mědirytiny se vkládaly jen do některých exemplářů, zatímco neilustrované byly výrazně levnější. Pouze

-
- 7 Josef Vašica: Bedřich Bridel, *Akord* 1931, č. 9, s. 412–418; Bedřich Bridel: *Co Bůh? Člověk?* Přerov, Bohuslav Durych 1934; Milan Kopecký, Jaroslav Novák: *Kapka rosy tekoucí. Malý výbor z barokní poezie*, Brno, Blok 1968, s. 46–64; Zdeňka Tichá: *Růže, kterouž smrt zavřela. Výbor z české poezie barokní doby*, Praha, Odeon 1970, s. 431–451; Milan Kopecký: *Fridrich Bridel: Básnické dílo*, Praha, Torst 1994, s. 161–177; Jan Lehár, Alexandr Stich: *Čítanka české literatury I. Od počátků do raného obrození (9. století – 1. třetina 19. století)*, Praha, Český spisovatel 1997, s. 387–405; Lucie Haasová: *Ortografie tisku Co Bůh? Člověk? Fridricha Bridela* (bakalářská práce s transliterací textu), Brno, MUNI 2018 [dostupné online].
- 8 Antonín Škarka: *Fridrich Bridel nový a neznámý*, Praha, Univerzita Karlova 1969, s. 115–118.

u *Života svatého Ivana* lze předpokládat, že mědirytina se světcem a laní v jeskyni tvořila frontispis díla, avšak pro koncepční vyrovnanost naší edice vynecháváme i tuto obrazovou přílohu.

Diferenční slovníček, který kvůli srozumitelnosti hutného básnického textu umísťujeme přímo na patřičné stránky edice, vychází z rukopisného lístečkového slovníku Zdeňka Tyla vypracovaného v osmdesátých a devadesátých letech 20. století (badatelské veřejnosti byl zpřístupněn v Ústavu pro jazyk český týmem vedeným Petrem Nejedlým roku 2013⁹). Sloužil nám nejen k dokladům doloženého významu jednotlivých slov, ale také jako jakýsi provizorní frekvenční slovník pro některé problematické jevy, zejména kvantitu.

Obecně lze shrnout, že naše edice zohledňuje moderní grafické prostředky, které jsou typické pro aktuálně platná pravidla českého pravopisu. Dobový tiskařský pravopis (původní grafiku), který na rozdíl od 16. století má už poměrně fixní pravidla, byť složitá a plná graficky ustálených výjimek, nahrazujeme moderním grafickým záznamem (transkribujeme). Obvykle citovaná pravidla transkripce raněnovověkých textů¹⁰ postulují princip zachycení zvukové realizace dobového jazyka, jakož i šetrnost k různým výjimkám a kolísání. Takto obecně rozvržené pojetí ediční praxe pracuje s pojetím jazykového vývoje jako celku a dosud nebralo v úvahu individuální přístup vlivných dobových jazykových činitelů a jejich vztah k jazykové kultuře, ať už zavedený úzus jednotlivých tiskařských dílen, jednotlivých autorských individualit a jejich osobní praxe, nebo jazykových reflektorů a teoretiků, kteří rovněž vstupovali jako vlivní aktéři do vývoje českého jazyka.¹¹ Ve zmíněných pravidlech se také neodrazil výzkum Petra Voita, který už od konce osmdesátých let minulého století upozorňuje na výrazný vliv řemeslné praxe a technické limity knihtiskařských dílen dosti pronikavě ovlivňující grafický záznam raněnovověké češtiny.¹²

---

9 Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny [dostupné online: <https://madla.ujc.cas.cz/>].

10 Josef Vintř: Zásady transkripce českých textů z barokní doby, *Listy filologické* 1998, č. 3–4, s. 341–346.

11 Viz Ondřej Koupil: *Grammatykáři*, 2., doplněné vydání, Praha, Karolinum 2013.

12 Viz zejména Petr Voit: Limity knihtisku v Čechách a na Moravě 15. a 16. století, *Bibliotheca Strahoviensis* 2007, sv. 8–9, s. 113–140 (zde i další literatura).

O vývoji českého pravopisu ve starším období viz též Michaela Čornejová, Lucie Rychnovská, Jana Zemanová: *Dějiny českého pravopisu (do r. 1902)*, Brno, Host 2010.

Právě na příkladu práce Fridricha Bridelia můžeme sledovat, jak ho snaha po realizaci absolutního rýmu vede k volbě často krkolomných, leč možných řešení v oblasti kvantity (viz dále). Jeho generační a řádový souputník Jiří Konstanc prakticky v téže době v překladech mnohasetstránkových jezuitských autorit promítá svoji představu o kvantitě na základě výchozího tvaru 3. os. sg. přez. sloves do dalších tvarů (*činí — činíl, činíti; dělá — dělál, dělátí*). O totéž se pokoušel Bridelius, jehož z dnešního hlediska nepřírozený zásah do jazykové praxe tak považujeme za validní v rámci dobových jazykových experimentů a snažíme se jej v naší edici zohlednit. Koneckonců máme plné právo tento „exces“ považovat za výrazný tvůrčí rys Brideliovy literární techniky.

Při úpravě interpunkce z dobově typické rétorické interpunkce — pro níž je charakteristické nesystémové a nesystematické označování konce větých celků tečkou, konce výdechových úseků pomocí virgule (/) či čárky, označování zlomu periody či myšlenkového úseku dvojtečkou a označování intonace způsobu vyjádření pomocí otazníku či tehdy relativně nového vykřičníku — na dnešní logicko-syntaktické uspořádání využíváme moderních grafických prostředků s přihlédnutím k původnímu řešení, přičemž omezujeme užití středníku a oproti výchozím textům zavádíme dlouhou pomlčku a uvozovky. Hranice slov a celistvých výpovědí definujeme podle logiky textu. Podobně i odstavce vytváříme podle dnešního úzu s přihlédnutím k dobové praxi.

Vyznačovací frakturu v dominantním švabachu nebo naopak vyznačovací švabach v převažující fraktuře interpretujeme buď jako citát, který vkládáme do uvozovek, nebo jako zvýrazněné slovo. Ojedinelý výskyt antikvy pro latinská citátová slova nebo slova cizího původu, u nichž se mísí antikva s frakturou, převádíme bez vyznačení (*ſewffly Patienti, dáwá / Audiency — se vší pacienci / dáwá audienci; Præſentirowán — presentirován*). Rovněž další přejímky nebo slova cizího původu mlčky bohemizujeme v souladu s dnešními pravidly přejímání cizích slov a rušíme v nich gemináty (*cely m. Celly, gramatika m. Gramatyka, historii m. Hyſtorygj, kronika m. Kronyka*).

Psaní velkých písmen přizpůsobujeme dnešnímu úzu, rušíme psaní velkých písmen na začátku veršů, přičemž zohledňujeme dobový náboženský a společenský kontext (*Jeho Milost císařská, neznaBohové m. neznaBohové, V drahé oltární svátosti / od Božské všemohoucnosti / děje se předpodstatnění m. W Drahé Oltárníj Swátosti / Od Božské wſšemohaucnosti / Děje ſe Předpodſtatnění*). Tam, kde se jedná o vyjádření náboženské identity pomocí jména vnímaného dnes jako jméno národnosti, upřednostňujeme malé písmeno (*židy, turky i křesťany m. Židy/ Turky/ y Křeſťany*). Hranice slov upravujeme

podle dnešního úzu (*arciotce m. Arcy=Otce, mohl by m. Mohlby, stalostalá m. ftalo=ftalá, začasté m. Za časté*). Zkratky a tituly rozepisujeme podle kontextu (*Amen m. Am.; Jeho Milost císařská m. G. M. C., Pánu Bohu m. P. Bohu, Vaší důstojné Velebnosti m. W. D. W., tom m. tō*). Římské číslice převádíme na arabské s výjimkou ustáleného užití ve jménech panovníků (*Ferdinand III., roku 1656 m. Roku M. DC. LVI.*)

Dobovou grafiku nerespektujeme v případě, že jde o pouhý raněnovověký typografický úzus motivovaný esteticky (-j na konci slova, kde je jednoznačně krátká koncovka: [já] *miluji m. miluji, pochopuji m. pochopuji*) či jako úsporné řešení v nahuštěném řádku sazby (*gednú — gednau — jednou*). Tam, kde jde o záměrné využití archaické či nářeční verze motivované rýmem, považujeme grafiku za ekvivalent předpokládané zvukové realizace (*i zlato-modrá kúle, / [...] / musí být Boží vůle*). V případech alternace ý/é, kde by bylo vhodné emendovat, kde alternace byla běžná a kde lze uvažovat o dobově akceptovatelných blízkých samohláskách, kolísání ponecháváme (*V Betlémě maličkým / [...] / v chlévě studeničkém; v tvrdý postýlce, / v špatné kolibce*), protože tato problematika nebyla ještě dostatečně objasněna a obdobná místa považujeme za jazykově mimořádně zajímavá. (V podobném případě není zcela jasné, jak mohl být zvukově realizován následující rým: *Nestavím se vám ztůha / [...] / chci býti Boží slouha*. Stálo snad v rukopise archaické *slůha* vhodné do rýmové dvojice a sazeč tento detail nepostřehl, pročez při sazbě užil tehdy již standardní diftong *au* místo *ú*? Nebo rukopisná diakritika nad *ú* sloužila jako potvrzení hlásky *u*, což je dobově doložená písařská praxe, a sazeč vyrovnal z důvodu kvality rýmu prodloužením slovo *ztůha*?)

Tím se dostáváme k zjištění, že Fridrich Bridelius se ve své rýmové technice snaží o zvukově plný rým¹³ (máme tím na mysli především souzvuk tří posledních hlásek rýmových slov — vokálu, konsonantu/konsonantů a vokálu, a zejména obou vokálů), a to včetně adekvátní, byť někdy až kuriózní kvantity. Na třech následujících příkladech ukážeme, nakolik je Bridelius ochoten kvůli rýmové technice proměnit standardní kvantitu v rýmových slovech a co s tím můžeme jako editoři činit. V prvním případě vidíme totéž slovo ve dvou verzích upravených podle slova, s nímž má vytvořit rým, přičemž v druhém případě se

13 Zájem o kvalitu rýmu v českém prostředí v 17. stol. lze doložit i konkrétním titulem: podle upozornění Petra Voita, za něž mu děkuji, vydal roku 1614 v tiskárně Samuela Adama z Veleslavína Pavel Černovický latinsko-český rýmovník *Vocabularium hoc rhythmico-bohemicum* (Knihopis 1746).

podřizuje lexikalizované podobě slova *kázání*, kde se délky střídají podle staročeského pravidla pro kvantitu v substantivech tohoto typu (*jeho jména v přísahání, / a zasluhují trestání × zrušil Boží příkázání — / předně skrze přísahání*). Druhý případ by bylo možné interpretovat jako pouhé grafické připodobnění k rýmovému slovu, jenže při obecné Brideliově snaze o rýmovou dokonalost nepovažujeme tento rým za náhodný, a proto v naší edici využíváme níže popsané dobové tendence ke krácení tvaru koncovky 3. os. pl. prez. sloves (*tu zase w Nebeském Kragj / [...] / opět spolu Hwězdy hragj — tu zase v nebeském krajji / [...] / opět spolu hvězdy hraji*). Pro poslední typ nenacházíme oporu v žádném pravidelně doloženém tvaru, a i když podobné „náhodné“ sekundární prodloužení nacházíme např. v překladech Jiřího Konstance, přesto jej přizpůsobujeme dnešní spisovné češtině (*pohled gen do toho Chljlwá / [...] / hodnoti nabývá? — pohled jen do toho chlíwa / [...] / jaké hodnoti nabývá*).

Kvantita tvoří nejchoulostivější část výzkumu raněnovověké češtiny, a to jak pro malou prozkoumanost (už jen proto, že dosavadní lexikografické zpracování raněnovověké češtiny nezahrnuje transliteraci a statistické výsledky), tak kvůli velké rozkolísanosti přinejmenším grafického záznamu, ne-li přímo zvukové realizace. V naší edici se jí snažíme vnímat i v dnes neobvyklém postavení a včetně jisté předpokládané chybovosti. Vzhledem k zmíněnému zacházení s rýmem ponecháváme v textu některé tvary, které bývají jinak editory raněnovověkých památek emendovány z důvodu snadnější identifikace jednotlivých pádů. Týká se to především gen. a instr. pl. fem. vzoru „kost“ (*pozemských náruživosti, všech zlostí, svou veselosti, s tou svou velkou jasnosti*). U sloves pak na mnoha místech nacházíme krátký tvar koncovky 3. os. pl. prez. (*klaněji*).

Sazeč na několika místech nereflektoval citoslovce *ó* jako zvolání, protože neměl tuto dlouženou literu zrovna v ruce (bývalo jich v kase jen pár), a vysadil ji jako předložku *o* (*ó Gežiffku*) nebo zaměnil koncovku pl. a sg. (*ó Křestiané wstaň a nelež*) — v těchto případech měníme kvantitu podle smyslu (*o Ježíšku [mít písničku]; ó křestane, vstaň a nelež*). Důsledně však ponecháváme kvantitu v případech tzv. sekundárního dloužení (*alelúja, jemůž, nahóře, nedůživý, růčičky*; v imperativech: *radůjme*; obdobně *Udeříz ho, udeříz ho!*, zatímco o kousek dál v textu čteme *Udeříz ho, udeříz ho!*). Rovněž necháváme kolísat zakončení číslovky *tři* (*Tři osoby [...] Tři dobří skutkové [...] Tři rady evanjelické [...] Tři ctnosti Božské [...] Tři částky pokání*).

Samohlásky transkribujeme podle dnešních pravopisných pravidel, tj. podle vyjmenovaných slov a shody podmětu s přísudkem či mezi větnými členy

(byly *pustiny m.* byli *puštiny*, *modlitebníka m.* *modlytebnjka*, *nejvyšší m.* *ney-
wižšfý*, *plynou m.* *plinau*, *zpytuje m.* *špituqe*).

Souhlásky rovněž přizpůsobujeme dnešní ortografii, což se týká zejména spodoby znělosti včetně psaní předložek *s/z* (*ježto m.* *jeffto*, *s sebou m.* *z sebau*, *Tovaryšstva m.* *Towaryžftwa*, *zpívá m.* *špjwá*, *zpytují m.* *špytugi*), úpravy psaní *geminát* ve slovech českého původu (*Lidmle m.* *Lidmille*, *maso m.* *maffo*, *rada m.* *Radda*, *teta m.* *Tetta*, *vinu m.* *winnu*; *ranní m.* *ranj*) a některých patrič-
ných pádů zájmena *já* (gen. sg. *mě m.* *mně*), ponecháváme však dativ sg. *mne*. Měníme také *t* s přídechem (*th*) na *te* ve slovech cizího i v lexikalizovaném případě domácího původu (*Betlému m.* *Bethlému*, *léta m.* *Létha*) a skupinu *gk* na *k* (*Prešpurku m.* *Preššpurgku*). Ponecháváme nepočtené slovesné tvary minulé ve 3. os. sg. s absentující pobočnou slabikou *-l* (*nemoh*, *ukrad*) a tuto hlásku respektujeme otištěnou i v takových verších, kde se podle počtu slabik nejspíš nevyslovovala (např. *mohl* bylo ve staré češtině vyslovováno spíše jednoslabičně, ale kontextově i dvojslabičně). Ponecháváme i ojedinělé *lecos*, podobně jako kolísání *ij/ij/i* (*Přijď*, *přid' ke mně*; *přijde*), i když pravděpodobná výslovnostní redukce zněla *i* či *í*.

Náslovné *j-* se v pozitivních přítentních tvarech slovesa *být* nejspíš nevyslovovalo, o čemž svědčí dobové hyperkorektní tvary zájmen v Brideliových tiscích (*zahrawám gfy* — *zahrávám si*), signalizující jen přibližné povědomí sazeče o potřebě jotování tvarů formálně blízkých slovesu *být*. Celková statistika přítentních tvarů slovesa *být* vychází jednoznačně ve prospěch tvarů s *j-* (400 : 66), zajímavý je pak poměr v tvarech 1. os. sg. a pl. u jednotlivých tisků. *Hodinky* (8 : 0; 2 : 0), *Jesličky* (12 : 2; 0 : 1; až na výše uvedenou část signatury H: 0 : 8; 0 : 1) a *Co Bůh? Člověk?* (46 : 2; 0 : 0) preferují tvary s *j-*, *Život svatého Ivana* (3 : 12; 0 : 6) a *Křesťanské učení* (0 : 15; 1 : 8) — v přechodníku *souc* pouze *Křesťanské učení* (4 : 6) — preferují tvary nejotované. Může být tato preference ovlivněna přiřazením díla k „vyššímu“ či „nižšímu“ stylu v sociálně vnímané tvůrčí strategii soudobých autorů a sazečů? Každopádně v našem vydání tvary sjednocujeme na dnes obvyklé tvary s *j-*, přičemž podotýkáme, že výslovnost inklinovala k pomíjení této hlásky.

V oblasti morfologie neměníme absolutní tvar spojky *an* (*zlodějové, an ode dne každodenně se stínají*) ani dobově doložený tvar posesivního zájmena (*pláčeš a tvého nic nemáš*). Zkrácené přítentní tvary 2. os. slovesa *být* připojené k různým slovním druhům ponecháváme v souladu s dnešními pravopisnými pravidly bez signalizace apostrofem (*ceštas, krásnýš, třikráts*), podobně jako kolísání přechodníkových tvarů u různých osob a čísel, jež lze prezentovat

na přechodnicích utvořených od slovesa *být*: *jsa* (on, ty, oni), *jsouc/souc* (on, ona, my, oni), *jsoucí* (ona), *jsouce* (já, ona, my, oni), a rovněž vychýlení z pravidelné sylabické struktury, pokud dává text smysl (*Vida nouzi stvoření lidského, / rač uposlechnouti hlasu našeho / a neopouštěj z nás nižádného; Panna to slyšíc, / v své srdce pustíc, / se zarmoutila, [v jiných kancionálech rytmicky přesně: „hned se zarmoutila“] / slova anjelská / pilně rozmejšlela*).

J. L.

Klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

VYSVĚTLIVKY

I/ ŽIVOT SVATÉHO IVANA

- 9 vyznavač — obvyklá titulace světců, kteří sice nezemřeli jako mučedníci, ale svým životem vyznávali víru v Ježíše Krista

Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberku — (1618–1675), v době vzniku knihy opat benediktinského kláštera sv. Mikuláše na Starém Městě pražském (od r. 1649) a sv. Jana pod Skalou (od r. 1652), v letech 1659–1668 královéhradecký biskup a v letech 1668–1675 pražský arcibiskup; r. 1656 sepsal (spolu s Brideliem) latinský životopis *Vita Sancti Ivani* [...], který dedikoval 14. 9. téhož dne korunovanému Leopoldovi I., za což obdržel šlechtický titul a přídomek „z Bilenberka“; v letech 1656–1661 nechal pod Skalou vystavět zcela nový kostel sv. Jana Křtitele od architekta Carla Luraga; Sobek byl znám jako podporovatel umění a byl adresátem různých tehdy módních latinskojazyčných hříček a experimentů

v staropražské Koleji blíž Mostu — v koleji Tovaryšstva Ježíšova na Starém Městě, tj. v Klementinu u Karlova mostu, v největší a nejstarší jezuitské koleji v Čechách, kde se jezuité usadili r. 1555; od r. 1653 byla kolej zásadním způsobem přestavována C. Luragem; její součástí byla i tiskárna, jejíž provoz v Klementinu se datuje až od r. 1635

pane, pane — nejprve oslovení osoby, následně oslovení aristokrata
měšťan — držitel plných městských práv; Bridelius zdůrazňuje zdomácnění Ivana jakožto cizince

sv. Benedikt z Nursie — (†547), zakladatel západního mnišství, autor souboru pravidel mnišského života zvaného *Řehole Benediktova*; v době

- v. 117-120 — tzv. čtyři poslední věci člověka, časté téma raněnovověkých písní doložených i v lidovém prostředí

Písnička známá

tato postní či pašijová píseň se objevuje v záznamech z třetí čtvrtiny 16. stol. v luteránském a utrakvistickém prostředí; v *Jesličkách* je poprvé doložena v prostředí katolickém

V/ CO BŮH? ČLOVĚK?

Co Bůh? Člověk? — meditační teze, kterou měl rozjímat exercitant

Co jest Bůh? Duše odpočinutí — viz Jr 6,16; Mt 11,28-29 aj.

v. 1-12 — tato část je inspirována textem zvaným „Somnium Scipionis“, který tvořil závěr jinak v celku nedochovaného spisu Marka Tullia Cicerona *De re publica*; Scipio Africanus Minor zde popisuje sen, v němž jej jeho adoptivní děd vede všemi nebeskými sférami až ke hvězdám; text byl v raném novověku oblíben jako etický a metafyzický výklad ptolemaiovské kosmologie

v. 10 — nad oběžné dráhy sedmi planet geocentrické soustavy, tj. do *empyrea*, kde sídlí Bůh a jeho vyvolení

v. 29-30 — viz J 10,3.16.27 a J 3,29

v. 62 — viz Ž 22,7

v. 65 — viz Jb 102,4; Jb 7,7; Jk 4,14

v. 66-68 — viz Ž 84,48; Jb 14,1

v. 81-82 — viz Jb 38,28

v. 93-96 — kamínek byla tavenina směsi drahých kovů a olova, jehož pomocí se snáze drahé kovy tavily z rudné hlíny a další tavbou, rozbíjením ve stoupách a kováním pročišťovaly, a to i pomocí různých přírodních chemikálií, jako např. droždí, na což autor ve verších naráží (viz Georgius Agricola: *Dvanáct knih o hornictví a hutnictví*, přel. Bohuslav Ježek, Josef Hummel, Ostrava, Montanex 2001, Kniha devátá)

v. 135 kolo žalosti — opak kola štěstí (lat. *Rota Fortunae*, tradiční topos středověké a raněnovověké literatury)

v. 249-256 — narážka na Aristotelovu *Metafyziku*; případy (akcidenty, zde „jakosti“) jsou proměnnými doplňky substancí, forem (zde „tvárnosti“) pocházejícími od neměnného jsoucna (zde Bůh); verše „Nic nejsem, ani stínu / stín, ani nějaká barva“ odnímají člověku i tuto odvozenou roli

- v. 272 — viz J 1,1-14; Slovo, tj. Kristus
- v. 281-288 — tzv. božské vycházení, tedy původ tří božských osob: Logos (Slovo) je plozen Otcem, Duch svatý („květ lásky“) pak vydechován (*spiratio*) Otcem i Synem
- v. 331-332 — první z filozofických důkazů Boží existence podle sv. Tomáše Akvinského: pohyb má svého prvního hybatele
- v. 337-340 — druhý z filozofických důkazů Boží existence podle sv. Tomáše Akvinského: vše má svou prvotní příčinu
- v. 345, 347 — básnický opis dogmatického pojmu *perichoreze* (vzájemného prolínání) trinitárních Osob na základě identické podstaty
- v. 357-360 — neměnnost Boha jako další filozofický důkaz Boží existence (podle *Summy contra gentiles* sv. Tomáše Akvinského): Bůh je věčný, protože nemá počátek a nepodléhá času, jeho existence je jeho esencí, je *actus purus* (čirý akt, čin sám)
- v. 361-364 — čtvrtý z filozofických důkazů Boží existence podle sv. Tomáše Akvinského: skutečnost je rozdělena do stupňů dokonalosti, v takovém případě však musí existovat nejvyšší stupeň a tím je Bůh
- v. 433-434 — hledám Stvořitele ve stvoření, tj. dopouštím se modloslužby
- v. 442 — cukrkandl, cukr získávaný krystalizací lehce karamelizovaného roztoku z cukrové třtiny; byl v té době luxusním zbožím
- v. 444 — koriandrová semena obalená v cukru se používala jako léčivo proti bolestem břicha
- v. 445 z ryb barva — nejspíš opisná narážka na purpur získávaný z mořských korýšů; vzhledem k Brideliově zájmu o optické vlastnosti světla není vyloučena možnost, že jde o popis metalického lesku rybích šupin
- v. 445-446 — viz Iz 1,18; může se jednat o narážku na pohrdání církevními hodnostmi, protože purpurová a šarlatová byly barvy biskupů a kardinálů
- v. 537-540 — viz Aristoteles *Meteorologika*, konec knihy I., počátek knihy II.: řeky mají konec, čas nikoli (tzn. řeky nejsou věčné); moře nemá žádný pramen (počátek)

VI/ KŘESŤANSKÉ UČENÍ VERŠEMI VYLOŽENÉ

- v. 45-92 — viz *Život svatého Ivana*, s. 26
- v. 59 svatý Jan — Křtitel
- v. 95-126 — viz *Rozmlouvání svatého Řehoře papeže o životech a zázracích svatých* (1602), přel. Šebestián Vojtěch Scipio, kniha I., kapitola 4., s. 46-47

- v. 4403–4428 — exemplum se týká skupiny světců zvané sv. Deset tisíc mučedníků ukřižovaných na hoře Ararat, spojené se sv. Akatiem, římským důstojníkem, později jedním ze Čtrnácti svatých pomocníků
- v. 4403 — Hadrián (76–138), císařem od r. 117
- v. 4432 — viz Mt 19,13; Sk 8,14–17
- v. 4608–4615 — viz Mt 26,26–28; Mk 14,22–23; L 22,19–20
- v. 4637–4638 — citát z utrakvistické písně *Ráčil paměť zůstaviti* z Benešovského kancionálu (1578); konkrétně jde o 5. sloku: „Kdož by nebral obojího, z rozkázání Pána svého, boj se pekla horoucího“; melodie tanečního charakteru byla užita v písni *Chval Sione Spasitele* (podle sdělení Igora Angelova)
- v. 4718 — Mt 26,26–28 aj.; 1K 11,23–25
- v. 4768 — viz J 20,23
- v. 4913–4970 — podobné exemplum pochází z knihy Bernardina de Bustis *Rosarium sermonum praedicabilium* [...], Hagenaw 1508; v českém prostředí jej užil Šimon Lomnický z Budče v knížce *Kupidova střela* [...], Praha 1609, f. 128v–129v (viz Voít, č. 423); podle datace pak mohlo jít o dobový novinový leták
- v. 4973–4974 — viz Mk 6,13
- v. 5033–5037 — viz Gn 2,24
- v. 5039–5040 — viz Mt 19,6; Mk 10,9
- v. 5089–5112 — viz Gn 24

Písnička o čtrnácti tajemstvích

Máme v Pána Boha věřiti — píseň doložena poprvé v kancionálu Václava Miřinského *Písně* (1531) a dále otiskována v nekatolických kancionálech; v katolickém prostředí poprvé v *Kancionálníku* (1639) a *Dekakordu* (1642)

J. L.

OBSAH

ŽIVOT SVATÉHO IVANA	7
Život svatého Ivana poustevníka	11
Utíkání Ivanové ode dvoru.....	12
Rozjímání k víře podobné všech těch, kteří opravdu se miní s světem rozloučiti.....	13
Svatý anděl vůdce.....	17
Vítání pustin a hor svatoivanských	19
Půtka s ďábly zlými	26
Horlivá modlitba svatého Ivana	26
Laňka hospodyně.....	28
Řebříček do nebe	
Dychtění po nebi svatého Ivana	29
Svatý Ivan vyjeven	40
Skonání svatého Ivana poustevníka.....	42
Závírka	42
Snopček života svatého Ivana	44
Modlitba k svatému Ivanu	47
 HODINKY O SVATÉM ARCIOTCI IGNACIOVI, TOVARYŠTVA JEŽÍŠOVA ZAKLADATELI	49
Rozjímání svatého Ignacia	60

HODINKY O SVATÉM OTCI FRANTIŠKU XAVERIOVI.	69
Modlitba k svatým Ignaciusovi a k Xaveriovi Řehoře XV.	75
Toužebná modlitba, svatému Františku Xaveriovi obyčejná.	76
Žádost vzbuzení se k mučedlnictví pohleděním na umučení Páně	76
Píseň svatého Xaveria toužebná o lásce Boží	76
Plavba do Japonie.	78
JESLIČKY	81
Rorate aneb Písně adventní	83
[Vesele zpívejme]	83
O poselství z nebe ku Panně Marii	87
Po zlém pádu	89
[Zdráva, jenž jsi pozdravená]	92
[Anjel Gabriel]	94
Králi jeruzalémskému	97
Rozjímání o nebi v noci na jitřní Božího narození	99
Písně vánoční o narození Syna Božího	122
[Již Slunce z Hvězdy vyšlo].	122
[Den Božího narození]	124
[Zvěstujem vám radost].	126
[Poslouchejte, křesťané]	128
[Prorokovali proroci]	133
[Nastal nám den veselý]	135
[Jméno Boží veliké, Emanuel]	138
[Kristus, Syn Boží]	140
[Narodil se Kristus Pán].	142
[Den přelavný jest k nám přišel]	143
[Veselým hlasem zpívejme].	145
[Tři králi znamenali]	147
Vánoční budič	149
[Ježíškovi malému].	151
[Ó duše má rozmilá].	152
[Dnes se nám Kristus Pán]	154

[Co tu stojíte]	156
[Vesel se, nebe]	158
[Zdrávo buď, ó Nemluvnátko]	161
[Tvá láska příliš veliká]	163
[Ó duše má roztomilá]	165
[Ó dobré noviny].	167
[Děťátko kolíbejme].	170
[Sem, sem, Děťátko].	172
[Krásná Panna překrásného Syna]	175
[Ó Dítě mé roztomilé]	177
[Rosa mladá]	180
[Když Panna plačícího]	183
Píseň pastýřská.	185
[Ach, kdož podpal společný].	187
[Radujte se, křesťané]	190
Rozkoš vánoční.	192
[Chtíc, aby spal, tak zpívala].	195
[Veselé vánoční hody!].	197
[Poslyš, ó křesťane]	199
[Zavítej k nám, Dítě milé]	202
Slaviček vánoční	207
Druhý Slaviček.	228
Hlas labutí Simeona, starce sešlého	236
Katechismus nebo Naučení křesťanské ctné, šlechetné mládeže, dobré a katolické zvedení	242
Píseň první.	242
Druhá píseň na hlavní částky křesťanského naučení anebo celý vejtah na katechismus.	249
Na desatero Boží přikázání.	253
Písnička známá.	258
CO BŮH? ČLOVĚK?	259

KŘEŠŤANSKÉ UČENÍ VERŠEMI VYLOŽENÉ	283
Díl první. O těch věcech, které každý katolický křesťan vědět a věřit má	285
Díl druhý. O modlitbě Páně a pozdravení anjelském.	351
Třetí částka. O desateru Božích přikázání.	380
Čtvrtá částka. O svátostech	428
Písnička o čtrnácti tajemstvích křesťanské víry, které každý dospělého rozumu křesťan má vědět	460
KOMENTÁŘ	463
EDIČNÍ POZNÁMKA	492
EDIČNÍ POZNÁMKA K TRANSKRIPCI NOTACE	503
EMENDACE	507
VYSVĚTLIVKY	515

klasická v Česká knižnice
www.kniznice.cz
textově spolehlivém vydání

svazek 107

Řídí redakční rada České knižnice ve složení:

Jiří Flaišman (předseda), Jiří Holý, Pavel Janáček, Jan Linka, Filip Tomáš, Martin Valášek

Redakce: Petra Hesová

Fridrich Bridel

Hymny, písně, legendy

Text k vydání připravil a komentář napsal Jan Linka

Obálka (s použitím mědirytu Samuela Weishuna k univerzitní tezi
D. Z. Sensta podle návrhu Karla Škréty, 1647, Národní knihovna ČR),
vazba a grafická úprava Jana Vahalíková

Výběr ilustrace na obálku Stanislava Fedrova

Odpovědná redakce Petra Hesová

Sazba písmem Tabac Robert Šváb

Tisk a knihařské zpracování Finidr, Český Těšín

Vydal Nadační fond Česká knižnice

ÚČLK FF UK, náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1

(www.kniznice.cz),

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Na Florenci 3/1420, 110 00 Praha 1

(www.ucl.cas.cz)

a vydavatelství Host

Radlas 5, 602 00 Brno

(www.hostbrno.cz)

v Praze a Brně roku 2020 jako 1770. publikaci vydavatelství Host

559 stran

V České knižnici vydání první